

TÖRTÉNELMI ARCKÉPEK HISTORICAL PORTRAITS

Baranka Györgyi

Országos Meteorológiai Szolgálat, 1525 Budapest Pf. 38., baranka.gy@met.hu

LUKE HOWARD

Gyógyszerész, vegyész, amatőr meteorológus

London, 1772. november 28. – Tottenham, 1864. március 21.

Luke Howard gyógyszerészeti tanulmányainak befejezése után megalapította saját patikáját London belvárosában 1793-ban. Nem volt képzett meteorológus, de gyermekkorától fogva örömet lelte az időjárási jelenségek tanulmányozásában, kedvelt időtöltése volt meteorológiai megfigyelések végzése, műszeres mérések lejegyzése.

London éghajlatát bemutató műve (*Climate of London*) 1800-ban jelent meg. Ekkorra London az első olyan nagyváros a világon, melynek lakossága meghaladta az 1 millió főt, és népessége olyan gyors ütemben növekedett tovább, hogy 1821-re elérte a 1,45 milliót. Howard elsőként figyelte meg, hogy a városközpont melegebb éjszaka, mint a környező vidéki területek, amely jelenséget ma városi hőszigetnek nevezünk. „Éjszaka a városban 3,70°-kal melegebb van és nappal 0,34°-kal hidegebb van, mint vidéken” írta. Ezt a hőmérsékleti eltérést szerinte a város nagyobb tüzelőanyag felhasználása okozhatja. Ezekről beszámolt nagyjelentőségű művében a „*Climate of London*” második kiadásában is, mely 1833-ban jelent meg. Howard 1806–1830 között, 25 évig végzett napi rendszerességgel műszeres megfigyeléseket különböző londoni városrészekben. Mérté a légnyomást, a hőmérsékletet, a páratartalmat, a csapadékmennyiséget és a párolgást és ezeket az adatokat 1833-ban megjelent fenti művében publikálta is. A mű a városklíma kutatásban való korszakalkotó jelentőségét bizonyítja, hogy 2007-ben újra kiadták az *International Association for Urban Climate* gondozásában és megjelentették az interneten is.

Luke Howard munkásságának legnagyobb és legmáramandóbb eredménye azonban a felhők osztályozási rendszerének kidolgozása. Ez a szerző által 1803-ban megjelentetett mű, az „*Essay on the Modification of Clouds*”

címet viselte. Az általa bevezetett *Cirrus*, *Cumulus* és *Stratus* felhő alaptípusok és a négy további köztes típus (*Cirro-cumulus*, *Cirro-stratus*, *Cumulo-stratus*, *Cumulo-cirro-stratus* másképpen *Nimbus*) immár több mint 210 éve használatosak a meteorológiában, kiállva számos próbát, melyek egyebek között a műhold meteorológiai megfigyelések elterjedésével, és a felhőmagasság automata megfigyelésével jelentkeztek. A felhőosztályozás elterjedésének sikerét főként a felhők latin elnevezéseinek köszönhetjük, követve ezáltal *Carl von Linné* rendszerét, aki a XVIII. század második felében kidolgozta a modern tudományos rendszerezés alapelveit. Mivel ez idő tájt a fotográfiát még nem lehetett segítségül hívni a felhőfajták bemutatásához, Howard maga is készített akvarell sorozatokat, amelyekben a különböző felhőtípusokat ábrázolta művészi színvonalon.

Howardot 1821-ben – főképpen a meteorológiában elért eredményeiért – a *Royal Society* tagjai közé választotta. Alapító tagja volt az 1823-ban megalakult *Meteorological Society of London*-nak is.

További jelentős műve a „*Seven Lectures in Meteorology*”, amelyet eredetileg 1817-ben adtak ki. Húsz évvel később, mint az első meteorológiai témájú angol nyelvű tankönyv jelent meg újra. Az 1840-es években több cikkében foglalkozott a holdfogyatkozás és az időjárás közti kölcsönhatás tanulmányozásával, és 1847-ben publikálta „*Barometrographia*” című művét.

Hosszú életének (91 év) utolsó éveit Tottenhamben töltötte. 2002-ben – a felhők rendszerének 200 éves évfordulójára – a „felhők keresztapjának” házára (N° 7 Bruce Grove) a British Meteorological Office emléktáblát helyezett el a hálás utókor nevében.

